

PRÍRODOVEDECKÁ FAKULTA UNIVERZITY PAVLA JOZEFA
ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

Ústav geografie

**PRÍRUČKA K PÍSANIU PÍSOMNEJ PRÁCE
NA GEOGRAFICKÚ OLYMPIÁDU**

ÚVOD

Predkladaný manuál má odporúčací charakter pre písanie prác na Geografickú olympiádu v Košickom kraji. Vychádza z *Organizačného poriadku Geografickej olympiády*¹ a *Pokynov na tvorbu záverečných prác na Ústave geografie Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach*².

Z Organizačného poriadku Geografickej olympiády

Stredné školy - spôsob súťaženia, hodnotenie vedomostí a zručností žiakov porotami

Geografickej olympiády sa zúčastňujú jednotlivci, žiaci gymnázií a ostatných stredných škôl, kde je geografia vyučovacím predmetom. Súťaží sa v 3 kolách - v školskom, v krajskom a v celoštátnom vypracovaním a obhajobou samostatnej písomnej práce na vypísanú, resp. zvolenú tému a riešením úloh formou písomných testov. Témy písomných prác vypisuje SK GO v 4 kategóriách:

- *kategória A*: Aktuálne problémy z regionálnej geografie sveta okrem SR
- *kategória B*: Aktuálne problémy z geografie SR
- *kategória CD*: Globálne problémy sveta a voľná téma. Voľná téma sa zakladá na terénnom výskume a pozorovaní a má sa v nej čo najviac prejaviť samostatný prístup k riešeniu danej problematiky. Spravidla má byť zameraná na územie SR.
- *kategória Z*: vedomostný test bez písania písomnej práce

V školskom kole sa hodnotí len písomná práca max. 100 bodmi.

V krajskom kole získa súťažiaci: spolu max.115 bodov:

- za prácu max. 70 b.,
- za obhajobu práce max. 15 b.,
- za test max. 30 b.,
- V celoštátnom kole získa súťažiaci za prácu max. 70 b., za obhajobu práce max. 15 b. a za test max. 50 b., t.j. spolu max. 135 bodov.

Do krajského kola GO postupujú žiaci zo školského kola, ktorých práce odporučí príslušná odborná komisia. Do celoštátneho kola GO postupujú súťažiaci z každej kategórie, ktorí sa umiestnili na 1. a 2. mieste, t.j. 6 žiakov z každého kraja.

Tvorba písomnej práce na Geografickú olympiádu

Písomná práca

- je pôvodné dielo, vytvorené študentom
- je samostatnou prácou študenta, ktorú uskutočňuje pod vedením pedagóga, resp. konzultanta
- preukazuje sa ňou schopnosť študenta samostatnej odbornej práce z obsahového a formálneho hľadiska
- musí byť vytvorená autorom tak, aby boli dodržané pravidlá práce s informačnými zdrojmi

Štruktúra písomnej práce

Každá práca pozostáva z troch hlavných častí:

- 1. úvodná časť
- 2. hlavná textová časť
- 3. prílohy (nepovinné)

¹ http://www.iuventa.sk/files/documents/2_olympiady/go/org.%20por/op%20go_2010.pdf

² http://geografia.science.upjs.sk/images/dokumenty_tlaciva/Pokyny_ZP_UGE_2015.pdf

1. Úvodná časť

- zahŕňa (časti uvedené kurzívou sú nepovinné, sú dané charakterom konkrétnej témy):

- titulný list
- *poďakovanie*
- abstrakt v slovenskom jazyku
- obsah
- *zoznam máp, grafov, tabuliek (a iných ilustrácií)*

Titulný list

uvádza sa na ňom:

- názov školy
- názov práce
- typ práce
- školský rok
- meno a priezvisko autora
- meno, priezvisko, tituly konzultanta (školiťa)

Poďakovanie

Poďakovanie autora záverečnej práce je nepovinná časť záverečnej práce. Spravidla obsahuje poďakovanie školiteľovi a ďalším osobám, pracoviskám alebo inštitúciám za pomoc a podporu pri vypracúvaní práce.

Abstrakt v slovenskom jazyku

- abstrakt obsahuje informáciu o cieľoch práce, jej stručnom obsahu, výsledkoch a význame celej práce
- abstrakt sa píše súvisle ako jeden odsek a jeho rozsah je spravidla 10 až 15 riadkov
- je vhodné vyjadrovať sa odborne, nepoužívať však zbytočne a násilu cudzie až vymyslené slová. Nemali by sa používať frázy, klišé, žargón a pod. Je treba dbať na to, aby obsah abstraktu zodpovedal obsahu hlavnej textovej časti.

Obsah

Je prehľad kapitol a podkapitol práce. Má byť prehľadný, časti nižšej úrovne (podkapitoly a ich časti) je vhodné od hlavných kapitol odlíšiť výraznejším odsadením od ľavého okraja. Názvy jednotlivých častí práce môžu, ale nemusia byť spojené bodkami s číslami strán, na ktorých sa nachádzajú.

Zoznamy

Zoznam ilustrácií (máp, grafov, obrázkov), zoznam tabuliek sú nepovinné časti práce. Uvádzajú sa v prípadoch, ak prispievajú k zvýšeniu prehľadnosti, jednoznačnosti výkladu a zrozumiteľnosti práce. Možno ich zakomponovať do práce aj na koniec práce za zoznam použitej literatúry.

2. Hlavná textová časť

zahŕňa:

- úvod
- jadro
- záver
- literatúra (zoznam literatúry, bibliografia)

Úvod

Úvod sa nečísluje. Jeho rozsah by mal byť 1 – 2 strany. Úvod stručne a výstižne charakterizuje doterajšie poznatky z problematiky, ktorá je predmetom práce a oboznamuje čitateľa s významom, cieľmi a zámermi práce. Zvykne sa písať až na záver, no píše sa v prítomnom, nie v minulom čase.

Odpovedá na otázky, prečo je dôležité sa venovať danej téme, prečo sa autor rozhodol spracovať túto tému, aká bola jeho motivácia. V úvode môže autor tiež v stručnosti uviesť (nezachádzať do podrobností), aké typy metód boli využité pri výskume a spracovaní.

Jadro

Je hlavná časť práce a člení sa na kapitoly a podkapitoly. Autor si ich usporiada tak, ako si to vyžaduje téma práce. Každá nová očíslovaná kapitola prvej úrovne (kapitola 1, kapitola 2...) sa začína na novej strane. Ostatné podkapitoly na seba nadväzujú plynulo na strane. V jadre práce by sa autor mal vyjadriť aj k:

- prehľad riešenej problematiky a zhodnotenie literatúry – s akou literatúrou pracoval, či bolo veľa/málo literatúry k danej téme.

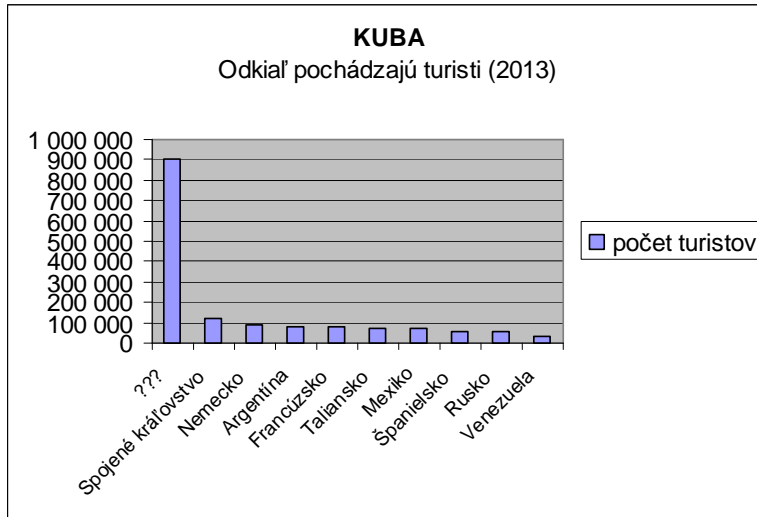
- metodika práce – charakterizuje použité metódy a metodické postupy, zdôvodňuje ich výber, ako aj výber použitých ukazovateľov. V tejto časti hovorí napr. o tvorbe mapy, o príprave dotazníka, o údajoch, o terénnom výskume atď.

- výsledky práce – vlastné postoje alebo vlastné riešenia, uvádzajú sa výsledky samostatnej práce študenta, resp. vlastného výskumu.

Ilustrácie v texte práce

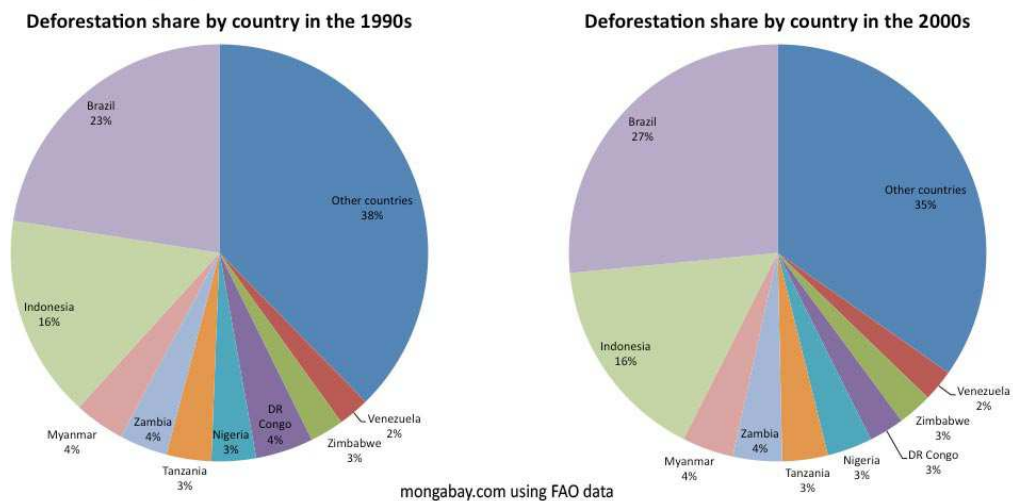
Mapy, obrázky, fotografie, tabuľky, grafy, ktoré sa týkajú jednotlivých kapitol sa môžu umiestniť v jadre práce. V časti „Prílohy“ sa uvádzajú ilustrácie a tabuľky vtedy, ak sú nadrozmerné a svojím rozsahom by narúšali kompaktnosť jadra práce. Na každú ilustráciu musí byť odkaz v texte. Za mapu sa označuje spravidla autorom spracovaná mapa, ostatné „mapy“ nazývame skôr obrázkami. Všetky ilustrácie sa spravidla označujú ako graf X, tabuľka X, mapa X, obr. X, pričom za X dosadíme príslušné číslo.

Graf X: Pôvod prichádzajúcich turistov na Kubu v roku 2013

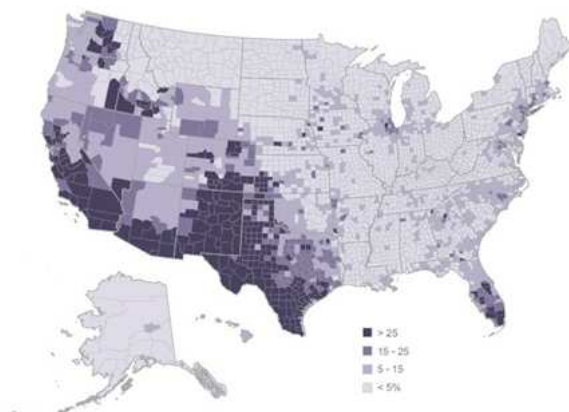
Spracované autorom, podľa Cuban National Bureau of Statistics (2013)

Graf X: Krajiny s najvyšším podielom odlesňovania (deforestrácie) od roku 1990
Geographic consolidation of deforestation since the 1990s

Zdroj: http://news.mongabay.com/2009/1208-drivers_of_deforestation.html (citované 11. 11. 2014)

Obr. X: Priestorové rozmiestnenie obyvateľov hispánskej národnosti v USA podľa sčítania v roku 2010

Zdroj: <http://www.pewhispanic.org/2013/08/29/mapping-the-latino-population-by-state-county-and-city/> (citované 11. 11. 2014)

Tab. 1. názov uvádzať nad tabuľkou – Times New Roman, veľkosť 12, kurzíva, zarovnanie vľavo

	<i>r_P</i>	<i>r_M</i>	<i>r_C</i>
1996 – 2000	3,0	-0,2	2,5
2001 – 2005	2,2	-0,4	1,8
2006 – 2010	2,9	-0,4	2,5

Zdroj: uvádzať pod tabuľkou – Times New Roman, veľkosť 12, kurzíva, zarovnanie vľavo

Záver

Sumarizuje vecné závery, vlastný prínos alebo pohľad vo vzťahu k cieľom práce. Je vhodné si už počas písania jadra zaznamenať myšlienky a formulácie, ktoré chcete uviesť v závere. V tejto časti autor stručne zosumarizuje dosiahnuté výsledky a prínos práce (najmä vzhľadom na definované ciele). Môže tiež uviesť možnosti ďalšieho rozvoja riešenej problematiky, prípadne vydvihnúť význam práce pre prax.

Nemal by kopírovať súvislé texty z jadra práce. Ako kapitola sa nečísluje.

Literatúra (Zoznam použitej literatúry, Bibliografia)

- Zdroje musia byť použité v texte práce (všetky zdroje, na ktoré sa odkazuje v texte musia byť uvedené v zozname použitej literatúry a opačne - na všetky zdroje, ktoré sú uvedené v zozname by sa malo odkazovať v texte práce). Preto je vhodné ho tvoriť už počas písania práce.
- Zdroje v zozname použitej literatúry sa uvádzajú v abecednom poradí
- Keďže aj internetové zdroje by mali mať autora, príp. editora, je vhodné ich uvádzať v jednom zozname s tlačnými zdrojmi.

- článok v časopise – od ostatných zdrojov ho odlíšime na základe toho, že má uvedený ročník a číslo, teda vychádza periodicky, spravidla má pridelené číslo ISSN. Za menom a rokom sa uvádza názov citovaného článku ukončený bodkou. Za ňou sa kurzívou uvedie názov časopisu, za ním ročník časopisu a číslo časopisu už normálnym písmom a oddelený čiarkou. Nasleduje čiarkou oddelený rozsah strán ukončený bodkou.

Príklady:

- NOVOTNÝ, L., 2011a: Migračné trendy vo funkčnom mestskom regióne Bratislava. *Geografická revue*, 7, 171-191.
- NOVOTNÝ, L., 2011b: Regióny najväčších slovenských miest v modeloch urbánneho vývoja. *Suburbanizace.cz*, 1-15. Dostupné na: <http://www.suburbanizace.cz/analyzy>.³
- ŠVECOVÁ, A., RAJČÁKOVÁ, E., 2009: Priestorová diferenciácia rastu obyvateľstva v Slovenskej republike v transformačnom období. *Geographia Cassoviensis*, 3(2), 165-170.
- TASR 2007. V parku v Trenčianskych Stankovciach pracuje už 600 ľudí. *Spravodajský portál sme.sk*, Dostupné na: <http://ekonomika.sme.sk/c/3347793/v-parku-v-trenc-stankovciach-pracuje-uz-600-ludi.html>.

- monografia (monotematická kniha) – monotematicky zameraná publikácia, spravidla má pridelené číslo ISBN. Za menom a rokom sa uvádza názov publikácie kurzívou, za ním čiarkou oddelené normálnym písmom mesto vydania, za ním v zátvorkách alebo dvojbodkou oddelený názov vydavateľa (nie tlačiarne). Ako monografie spravidla uvádzame väčšinu dokumentov dostupných na internete, ale aj publikácie obsahujúce štatistické či iné dáta.

Príklady:

- POLÁK, M. 1997: *Vysvetlivky ku geologickej mape Braniska a Čiernej hory, 1:50 000*, Bratislava (Vydavateľstvo Dionýza Štúra).
- ŠÚSR 2009: *Metodické vysvetlivky – Trh práce* [citované 10. 04. 2011]. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky). Dostupné na: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/utlData.htmlBodyWin?uic=80>.⁴

- kapitola v monografii, článok v zborníku – niektoré monografie sú členené na kapitoly, ktoré majú rôznych autorov, takéto monografie majú editora alebo editorov; rovnako to je v prípade zborníkov kde sa uvádzajú príspevky jednotlivých autorov, ale za zostavenie zborníka je zodpovedný editor. Za menom autora a rokom sa normálnym písmom uvádza názov kapitoly alebo článku ukončený bodkou. Za ním nasleduje skratka *In* (bez dvojbodky), priezvisko a iniciálka mena editora, editorov (v prípade viacerých editorov platí rovnaké pravidlo ako pri viacerých autoroch) a za ním skratka *ed.*, resp. *eds.* Nasleduje názov monografie alebo zborníka, ktorý sa uvádza kurzívou. Za ním čiarkou oddelené normálnym písmom mesto vydania, za ním v zátvorkách alebo dvojbodkou oddelený názov vydavateľa. Na záver sa (oddelený čiarkou) uvádza rozsah strán, na ktorých sa citovaná kapitola nachádza.

Príklady:

- ĽUPTÁK, M. 2005: Význam poznania zemepisných mien pre preklad. In Ďuricová, A. ed. *Komunikácia v zjednotenej Európe IV*. Banská Bystrica (UMB), pp. 49-54, dostupné na: www.fhv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=564.
- PODOLÁK, P. 2006: Efektívnosť migrácie – najvýznamnejšie migračné toky v rokoch 2000 – 2002. 1:3 000 000. In Mládek, J. et al. eds. *Atlas obyvateľstva Slovenska*, Bratislava (Univerzita Komenského), p. 71.
- ŠÚSR 1996 – 2010: *Bilancia pohybu obyvateľstva Slovenskej republiky*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky).
- ZÁKON SNR Č. 401/1990 Z.z. o meste Košice. Bratislava (Slovenská národná rada).
Alebo

³ pri uvádzaní odkazu na internetový zdroj sa odporúča odstrániť prepojenie (kliknutím pravým tlačidlom myši na odkaz a v zobrazenej ponuke kliknutím na „odstrániť prepojenie“), aby text nebol podčiarknutý a modrý

⁴ Ak je predpoklad, že v citovanom internetovom zdroji sa budú časom meniť údaje, je vhodné uviesť, kedy ste daný dokument citovali.

NRSR 2012: Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Bratislava (Národná rada Slovenskej republiky).

Dôležité je, aby v prípade uvádzania viacerých zákonov boli všetky uvedené rovnako.

3. Prílohy

Je to nepovinná časť. Obsahuje materiály, ktoré neboli zaradené priamo do textu jadra. Každá príloha by mala byť označená samostatným číslom, príp. písmenom, aby na ňu bolo prípadne možné odkazovať v texte. Je tiež potrebné dbať na to, aby sa čísla ilustrácií a tabuliek umiestnených priamo v jadre a v časti Prílohy neprekrývali. Preto je vhodné pri číslovaní príloh v samostatnej časti pokračovať v číslovaní z jadra práce.

Poznámky k jazykovej a štylistickej stránke písomnej práce

Štruktúra textu

Členenie na kapitoly a podkapitoly. Avšak aj v rámci nich by mal mať text primeranú štruktúru, tzn. členenie na odseky. Ak sú odseky príliš dlhé, často sa text v nich stáva nezrozumiteľným. Je dôležité dbať na to, aby tematicky navzájom odlišné myšlienkové pasáže neboli umelo spájané do jedného odseku. Zároveň je treba dbať na to, aby text nebol príliš rozdrobený.

Formát písma, riadkovanie, zarovnanie

Formát písma textu by mal byť rovnaký v celej práci, teda mali by sa používať rovnaký typ písma. Odporúča sa riadkovanie 1,5.

- vhodné písmo: Arial (10), Times New Roman (12)
- nevhodné písmo: napr. *Comic Sans*, *Brush Script*, *Jokerman*, *Freestyle Script* a pod.

Štýl písomného prejavu

Každý autor ma do istej miery špecifický štýl písomného prejavu. Ten nie je treba nasilu potláčať, je však treba dbať na to, aby mal text nielen obsahovo, ale aj štylisticky charakter odbornej (vedeckej) práce. Je preto vhodné vyhnúť sa žargónu, farbistým opisom, či iným prvkom umeleckého slohového prejavu. Preto je potrebné text za sebou čítať, snažiť sa vžiť do pozície čitateľa a vnímať, či je text zrozumiteľný aj bez toho, aby čitateľ poznal autorovo myšlienkové pochody.

Gramatika a typografia

V rozsiahlych prácach je veľmi ťažké absolútne sa vyhnúť drobným chybám, pri čítaní vlastného textu si však treba všimnúť obsahovú, gramatickú a štylistickú stránku práce.

Zásady citovania

Citáty

Ide o doslovný text prebratý z nejakého zdroja. Citáty cudzích myšlienok, prebratie výsledkov, kópií a pod. musia byť vždy zreteľne a presne zaznamenané a musí byť pritom uvedený zdroj. Neuvádzanie zdrojov sa považuje za plagiátorstvo, ktoré nie je zlučiteľné s etikou písania záverečnej práce. To sa týka nielen myšlienok publikovaných v tlačených zdrojoch, rovnako neprípustné je „počítačové

pirátstvo“, čiže používanie cudzích myšlienok alebo iných zdrojov informácií, ktoré majú formu počítačových súborov.

Citáty sa od hlavného textu musia oddeliť úvodzovkami.

Parafrázy

Parafrazou označujeme prerozprávanie obsahu textu zdroja vlastnými slovami. V parafráze sa zachová dôsledne a komplexne obsah originálneho textu, myšlienok a poradie výkladu bez vkladania vlastných myšlienok. Autor záverečnej práce môže pomocou parafrázovania vysvetliť podstatu názoru, technickú podstatu problému, zjednodušene alebo zrozumiteľnejšie vyložiť príliš komplikovaný popis, výklad či definíciu. Parafráza je vyjadrená vlastnými slovami a štýlom autora práce, parafrázovaním sa zdrojový text zvyčajne skraca.

Pri odkazovaní na zdroje platia rovnaké pravidlá ako pri citátoch. Aj keď pôvodnú myšlienku preformulujete – vymeníte, poprehadzujete slová, použijete synonymá, stále ide o parafrázu a neuvedenie zdroja je aj kradnutím duševného vlastníctva.

Zdroje

Autor by pri písaní záverečnej práce mal vychádzať z relevantných zdrojov, čiže zdrojov odborného a vedeckého charakteru, zdrojov, kde sú jednoznačne identifikovatelní autori, pričom autorom nemusí byť fyzická osoba, môže ním byť aj inštitúcia (tiež je však dôležité brať ohľad na to, o aký charakter inštitúcie ide), alebo editori. To je dôvodom, prečo sa vyslovene neodporúča preberať informácie z rôznych internetových portálov, kde za obsah neručí žiaden konkrétny autor alebo editor (napr. wikipedia.org – *pri mnohých článkoch na wikipédii sú však uvedené zdroje informácií, ktoré zväčša možno považovať za relevantné a možno z nich čerpať aj v záverečnej práci*).

Všetky zdroje, na ktoré sa autor odvoláva v texte, musia byť uvedené v zozname literatúry. Odkazy na zdroje by zároveň mali byť uvedené tak, aby na základe nich bolo možné jednoznačne identifikovať zdroj v zozname literatúry.

Spôsob citovania v texte

Zdroje sa citujú v tej časti textu, kde preberáme informácie a poznatky z iných prác (aj vlastných), prípadne sa odvolávame na fakty a zistenia v nich uvedených. Cituje sa tak, aby bolo jasné, ktorá časť nášho textu vychádza zo zdroja. Zvyčajne to býva na konci vety alebo odseku, podľa kontextu je ale možné na zdroj odkazovať aj v iných častiach vety tak, aby to nepôsobilo štylisticky rušivo. Ak má zdroj, na ktorý sa odkazuje, viacero autorov, v odkaze v texte sa uvedie meno prvého a za ním skratka et al. V zozname použitej literatúry sa však odporúča uviesť všetkých autorov, pokiaľ ich nie je príliš veľa.

Príklady:

...je možné predpokladať úbytok zrážok v septembri (Il'ko a Rosnička 2011).

...v zhode s Il'kom (2011) je možné očakávať, že tohtoročná zima bude extrémne suchá.

...z vysvetliviek k metodike výpočtu nezamestnanosti (ÚPSVaR 2014) vyplýva, že metodika výpočtu evidovanej miery nezamestnanosti sa počnúc januárom 2013 zmenila.

...čo je v súlade so zistením Hofierku (2013).

Ďalšie informácie o Geografickej olympiáde nájdete na:

www.olympiady.sk, v časti Publikácie metodické odporúčania ako písať olympiádu
DUBCOVÁ, A., CHRASTINA, P., KRAMÁREKOVÁ, H., 2004: Vitajte vo svete geografickej olympiády. Iuventa, Bratislava, 2004.
webová stránka Ústavu geografie <http://geografia.science.upjs.sk/>